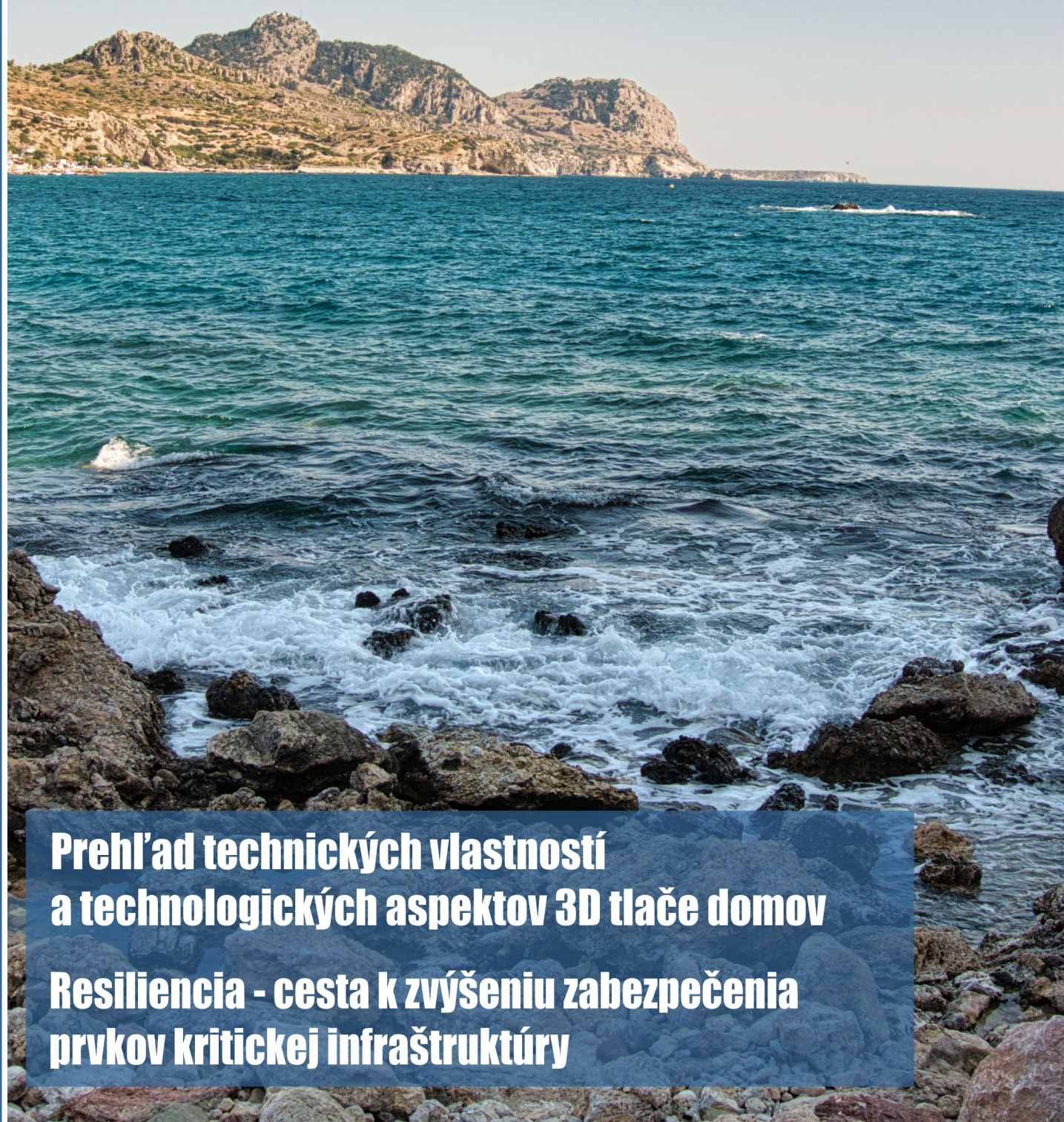

Mladá veda

Young Science

**Prehľad technických vlastností
a technologických aspektov 3D tlače domov**

**Resiliencia - cesta k zvýšeniu zabezpečenia
prvkov kritickej infraštruktúry**

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 2, ročník 7., vydané v decembri 2019

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Stredozemné more. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

REDAKCIA

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

Mgr. Martin Hajduk (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

ANALÝZA A KOMPARÁCIA DIDAKTICKEJ VYBAVENOSTI UČEBNÍC Z PREDMETU MANAŽMENT

ANALYSIS AND COMPARISON OF DIDACTIC EQUIPMENT OF TEXTBOOKS FROM
THE SUBJECT OF MANAGEMENT

Veronika Škerháková, Juraj Tej¹, Michaela Mišénková²

Veronika Škerháková pôsobí ako interná doktorandka na Fakulte manažmentu Prešovskej univerzity v Prešove. Vo svojom výskume sa venuje problematike didaktickej vybavenosti a efektívnosti učebníc pre stredné a vysoké školy. Juraj Tej pôsobí ako docent na Fakulte manažmentu Prešovskej univerzity v Prešove. Vo svojom výskume sa zameriava na problematiku využitia kreatívnych techník vo vzdelávaní manažérov. Michaela Mišénková pôsobí ako interná doktorandka na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove. Vo svojom výskume sa venuje problematike jazykového obrazu slovenských a ukrajinských študentov Filozofickej fakulty a Fakulty manažmentu Prešovskej univerzity.

Veronika Škerháková works as an internal doctoral student at the Department of Management, Faculty of Management, University of Prešov. In her research, she focuses on the didactic equipment and effectiveness of textbooks for secondary schools and universities. Juraj Tej acts as an assistant professor at the Department of Management, Faculty of Management, University of Prešov. In his research, he focuses on the use of creative techniques in managerial education. Michaela Mišénková act as a PhD. student at the Faculty of Arts of the University of Prešov in Prešov. Her research is devoted to the language image of Slovak and Ukrainian students of the Faculty of Arts and the Faculty of Management of the University of Prešov.

Abstract

The main aim of the scientific study is to identify the level of didactic equipment and effectiveness of textbooks in the subject of management. Partial aims of our work are the theoretical definition of terms from the field of the discussed issue and an in-depth content analysis of existing teaching texts in the subject of management. Content analysis of teaching texts is performed on a sample of three textbooks from the subject management.

Key words: didactic equipment of textbooks, content analysis, management

¹ Adresa pracoviska: Mgr. Veronika Škerháková, doc.Ing. Juraj Tej, PhD., Katedra manažmentu, Fakulta manažmentu, Prešovská univerzita, Konštantínova 16, 080 01 Prešov
E-mail: veronika.skerhakova@smail.unipo.sk, juraj.tej@unipo.sk

² Adresa pracoviska: Mgr. Michaela Mišénková, Inštitút rusistiky, Filozofická fakulta, Prešovská univerzita, Ul. 17. novembra 15, 080 01 Prešov
E-mail: michaela.misenkova@smail.unipo.sk

Abstrakt

Hlavným cieľom vedeckej štúdie je identifikovať úroveň didaktickej vybavenosti a efektívnosti učebníc v predmete manažment. Za parciálne ciele našej práce považujeme teoretické vymedzenie pojmov z oblasti pojednávanej problematiky a hĺbkovú obsahovú analýzu existujúcich učebných textov v predmete manažment. Obsahová analýza učebných textov je vykonaná na vzorke troch učebníc z predmetu manažment.

Kľúčové slová: didaktická vybavenosť učebníc, obsahová analýza, manažment

Úvod

Podľa viacerých výskumov môžeme tvrdiť, že nie učebné osnovy, ale učebnica určuje kvalitu vyučovacieho procesu. Učebnica je útvar zložený zo štruktúrnych komponentov rôznej povahy. Pillingová (2011, s. 584) uvádza, že sú „nositeľmi čiastkových funkcií, ktoré spoločne tvoria hlavnú funkciu učebnice – byť edukačným prostriedkom. Didakticky efektívna učebnica neprináša len informácie z daného odboru, ale aj rozvíja zručnosti a vlastnosti osobnosti žiaka. Moderná učebnica je vo vyspelých západných krajinách chápaná ako profesionálna sofistikovaná podpora vzdelávacieho procesu. Ako uvádza Zelenda (2016) „učebnica je pracovný nástroj žiaka i učiteľa. Je veľmi dôležitou súčasťou vzdelávania, ale rozhodujúcim činiteľom v procese vzdelávania je bezpodmienečne učiteľ. Učebnice nie sú encyklopédie alebo biblia, z ktorej sa pri hodine predčíta a ktorú sa deti učia naspamäť.“ Moderná učebnica je komplexný vzdelávací materiál (tlačená, alebo v digitálnej podobe), ktorý obsahuje plno verifikovaných a starostlivo vybraných základných informácií primeraných veku - najmä pracovné prostredie pre moderné didaktické postupy. Práve didaktická zložka, na príprave ktorej sa podieľa tím odborníkov, odlišuje kvalitnú učebnicu od toho, čo môže vytvoriť jediný pedagóg, či od toho, čo je možné nájsť (bezplatne) na internete. (Beisetzer 2006)

Učebnice a ich didaktická vybavenosť

Každá učebnica je súborom určitých textov, preto je potrebné zadefinovať, čo chápeme pod týmto pojmom. Text sa spravidla chápe ako napísaný, vytlačený alebo aj ináč zaznamenaný (resp. dokumentovaný) sled súvislých výpovedí alebo iných komunikátov v ich štruktúrnom kontexte (Švec a kol. 1998). Textové dokumenty, ako zhmotnené prostriedky sociálnej komunikácie, tvoria bohatý zdroj údajov pre vedecké bádanie. V oblasti školstva a vzdelávania sa používa pestrá paleta textových dokumentov, ako napríklad:

Textové dokumenty prevažne oficiálnej povahy:

- a) výskumné a vývojové: napr. výskumné správy, dizertácie, projekty, expertízy a pod.; záznamy spomienkového rozprávania;
- b) politické: napr. projekty rozvoja národnej vzdelanosti, akčné programy, politické prehlásenia a výzvy a pod.;
- c) legislatívne: napr. zákony, vyhlášky, nariadenia; morálny kódex učiteľskej profesie, listina detských práv a pod.;
- d) štatistické: štatistické ročenky, výkazy školských aktivít;
- e) administratívne: napr. akreditačné posudky, inšpekčné správy, zápisnice z rokovaní, štatút školy, študijný poriadok a pod.;

- f) kurikulárne (dokumenty programových projektov výučby): napr. profil absolventa, učebné osnovy, učebnice, výzdoba;
- g) evalvačné: napr. vysvedčenia, testy schopností, systém hodnotenia žiakov, žiacke knižky, zdravotné záznamy o žiakoch.

K dokumentom prevažne osobnej povahy patria napr.:

- a) učiteľove heslovité zápisy štruktúry vysvetľovaného učiva na tabuli, hodnotiace poznámky v klasifikačnom notese, pamäti;
- b) žiacke denníky, poznámky a „čarbanice“ v zošite alebo slohové práce, výkresy, náčrtky; žiacka korešpondencia a pod. (Švec a kol. 1998).

Pod pojmom učebnica rozumieme podľa Tureka (2010) didaktický text, ktorý prezentuje učivo s cieľom jeho osvojenia si žiakmi. Učebnica je najdôležitejším nositeľom učiva, kde je učivo najviac konkretizované. Má vychádzať z učebných osnov, konkretizovať to, čo učebné osnovy prepisujú. Sadker a Sadker (1991) uvádzajú, že zohráva rozhodujúcu úlohu vo vyučovacom procese, je najdôležitejšou učebnou pomôckou pre žiakov a oporou učiteľa. Podľa viacerých výskumov môžeme tvrdiť, že nie učebné osnovy, ale učebnica určuje kvalitu vyučovacieho procesu. Učebnica je útvar zložený zo štruktúrnych komponentov rôznej povahy. Pillingová (2011, s. 584) uvádza, že sú „nositeľmi čiastkových funkcií, ktoré spoločne tvoria hlavnú funkciu učebnice – byť edukačným prostriedkom. Didakticky efektívna učebnica neprináša len informácie z daného odboru, ale aj rozvíja zručnosti a vlastnosti osobnosti žiaka. Objektívne zistenie, čo sú prvky didaktickej vybavenosti učebnice, získame využitím metódy merania didaktickej vybavenosti podľa J. Průchu. “

Jan Průcha (1998) rozlišuje v učebnici 36 zložiek (27 textových a 9 obrazových) rozčleňuje do troch základných skupín: prezentácia učiva, aparát riadiaci osvojovanie si učiva a orientačný aparát vo forme:

- Z aparátu prezentácie učiva: 9 verbálnych + 5 obrazových = 14 komponentov
- Z aparátu riadiaceho osvojovanie si učiva: 14 verbálnych + 4 obrazové = 18 komponentov
- Z aparátu orientačného: 4 verbálne komponenty

Z hľadiska verbálnych komponentov: 9 (aparát prezentácie učiva) + 14 (aparát riadiaci osvojovanie si učiva) + 4 (aparát orientačný) = 27 komponentov

Z hľadiska obrazových komponentov 5 (aparát prezentácie učiva) + 4 (aparát riadiaci osvojovanie si učiva) = 9 komponentov.

Do slovnej prezentácie učiva patrí výkladový text, pomocné výkladové texty a pomocné vysvetľujúce texty, zhrnutie učiva, úvod do učebného predmetu, poznámky a vysvetlivky pod čiarou, slovníčky atď. Názorne učivo prezentujeme realistickou (reprodukcie maliarskych diel, fotografie) alebo symbolickou formou (schematické kresby a náčrtky, grafy, mapy, časové priamky), medzi ktorými je tesná súvislosť. Názornú prezentáciu priamo určuje výkladový text, podľa neho je vyberaný daný druh názorového prostriedku, ktorý spätne pôsobí na obsah a konštrukciu výkladového textu a na slovné spracovanie prezentácie učiva.

Aparát riadiaci osvojenie učiva sa rozhodujúcim spôsobom podieľa na riadiacej funkcii učebnice vo vyučovacom a učebnom procese. Svoje poslanie si plní v spolupráci s prvkami prezentácie učiva a orientačného aparátu. Patrí tam úvod k učebnici (úvod do predmetu a inštruktážno – metodický úvod pre prácu s učebnicou), úvody jednotlivých tematických celkov, systematizujúce a zovšeobecňujúce tabuľky, cvičenia, otázky a úlohy, inštrukčné pokyny a odkazy na iné zdroje informácií. (Pillingová 2011)

Tretím základným komponentom učebnice je tzv. orientačný aparát uľahčujúci prácu s učebnicou, poskytujúci rýchlu orientáciu v jednotlivých prvkoch učebnice a pomáhajúci vyhľadávať potrebné poznatky. Medzi tieto komponenty zahrňujeme: obsah učebnice (vytlačení v úvode knihy), členenie učebnice na oddiely, kapitoly a podkapitoly; grafické symboly označujúce poučky, zákony, pravidlá, otázky, úlohy a cvičenia, vecný register, menný register, bibliografiu a odporúčanú literatúru.

Hodnotenie didaktickej vybavenosti učebníc sa zaoberá tým, či a ako sú tieto prvky v učebnici zahrnuté. Postup: Zisťujeme výskyt jednotlivých štruktúrnych komponentov zaznamenávajúci si údaje do vopred pripravenej tabuľky. Zaujímá nás iba otázka výskytu konkrétneho prvku, nie početnosť jeho využitia. Podľa údajov v tabuľke vypočítame koeficienty didaktickej vybavenosti učebnice. Podľa Průchu (1998, s.143) sú to tieto čiastkové koeficienty:

- Koeficient využitia aparátu prezentácie učiva (EI)
- Koeficient využitia aparátu riadiaceho osvojenie si učiva (EII)
- Koeficient využitia aparátu orientačného (EIII)
- Koeficient využitia verbálnych komponentov (Ev)
- Koeficient využitia obrazových komponentov (Eo)

Získame ich percentuálnym podielom skutočne využitých prvkov z množiny možných komponentov. Na základe čiastkových koeficientov vypočítame:

- Celkový koeficient didaktickej vybavenosti učebnice (E)

Podľa viacerých výskumov môžeme tvrdiť, že nie učebné osnovy, ale učebnica určuje kvalitu vyučovacieho procesu, nakoľko je učebnica fenomén zložený zo štruktúrnych komponentov rôznej povahy. Pillingová (2011, s.584) uvádza, že sú „nosiťmi čiastkových funkcií, ktoré spoločne tvoria hlavnú funkciu učebnice – byť edukačným prostriedkom. Didakticky efektívna učebnica neprináša len informácie z daného odboru, ale aj rozvíja zručnosti a vlastnosti osobnosti žiaka. Z tohto vyplýva koncepcia nášho hlavného výskumného problému:

„Aká koncepcia učebnicového spracovania vybraného učiva v predmete Manažment by bola didakticky efektívna?“

Na základe hlavného výskumného problému bol skoncipovaný hlavný cieľ a parciálne ciele vedeckej štúdie, z ktorých vyplývajú nasledujúce výskumné problémy, na ktoré sa viažu výskumné hypotézy:

Výskumný problém 1: Aká je využiteľnosť jednotlivých štruktúrnych komponentov podieľajúcich sa na didaktickej vybavenosti nami analyzovaných učebníc z predmetu Manažment?

H1: Predpokladáme nízku využiteľnosť jednotlivých štruktúrnych komponentov podieľajúcich sa na didaktickej vybavenosti nami analyzovaných učebníc z predmetu Manažment.

Výskumný problém 2: Akou didaktickou vybavenosťou disponujú aktuálne využívané učebnice z predmetu Manažment na stredných školách?

H2: Predpokladáme existenciu nízkej didaktickej vybavenosti aktuálne využívaných učebníc z predmetu Manažment.

Výskumný problém 3: Existuje rozdielnosť úrovne celkovej didaktickej vybavenosti medzi nami analyzovanými učebnicami z predmetu Manažment?

H3: Predpokladáme existenciu rozdielnosti úrovne celkovej didaktickej vybavenosti nami analyzovaných učebníc z predmetu Manažment.

Metodológia

Didaktickú vybavenosť učebníc sme určili prostredníctvom nami vopred vybranej metódy určenej pre ich výpočet, a to obsahovou analýzou, ktorú v tomto prípade považujeme za výskumný nástroj s najvyššou reliabilitou. Obsahová analýza týchto edukačných (školských, osvetových a iných) dokumentov je významným metodickým prostriedkom v empirickom poznávaní a praktickom pretváraní reality. (Švec a kol.1998)

Obsahová analýza (content analysis) textov je metóda pedagogického výskumu, ktorá sa uplatňuje pri všetkých výskumných postupoch, v ktorých sa pracuje so slovom (analýza dotazníkov, prepisu z interview, protokolu z pozorovania a pod.). Predstavuje však aj osobitnú výskumnú metódu na analýzu textových dokumentov. Analogicky s obsahovou analýzou verbálnej stránky textu existuje i analýza neverbálnych produktov – obrázkov, schém, grafov a pod. (Gavora 1999)

Podľa súčasného vnímania tejto metódy medzi odborníkmi môžeme konštatovať, že má potenciál poskytovať výsledky nielen na úrovni opisu a kvantifikácie zjavných prvkov, ale aj interpretačné a vysvetľujúce závery na základe korelácie premenných. Priekopníkom pri rozvoji kvantitatívneho poňatia obsahovej analýzy textu bol Berelson, podľa ktorého ide o procedúru na objektívny, systematický a kvantitatívny opis zjavného obsahu komunikácie. (Švec a kol. 1998)

Pri kvantitatívnom postupe sa opierali o vopred explicitne vyčlenené kategórie. Tieto kategórie môžu byť na úrovni gramatických kategórií, termínov, pojmov, myšlienok a tém (termín chápeme v užšom slova zmysle ako konkrétnu interpretáciu pojmu, práve tak, ako veta je konkrétnou podobou myšlienky). Kvantifikačné postupy, ktoré sa aplikujú v obsahovej analýze textu, sú:

- Sledovanie frekvencie výskytu analytickej kategórie – môže ísť o absolútnu alebo relatívnu početnosť.

- Analýza kontingencie, čiže spoločného výskytu dvoch analytických kategórií, v dôsledku kauzálnej asociácie.
- Zisťovanie dichotómie – prítomnosti, resp. neprítomnosti nejakého ukazovateľa.
- Analýza intenzity – poradia alebo stupňa – určenie kvality na posudzovacej škále.
- Meranie plochy venovanej určitému problému v tlačnom alebo písanom texte. V súvislosti s rozvojom elektronických médií sa rozšírila pôsobnosť obsahovej analýzy aj na iné, netextové dokumenty. V kvantifikácii sa napr. sleduje čas venovaný určitej téme v televízii a pod. (Švec a kol.1998)

Týmto spôsobom je kvalita, určená významom (obsahom) zvolených analytických kategórií, prevedená na kvantitatívnu mieru. Dôležitou procedúrou obsahovej analýzy je prevod kvalitatívnej informácie do kvantitatívnych údajov. V intenciách tradičného výkladu sa prístup k obsahovej analýze člení na kvantitatívny a kvalitatívny, pričom kvalitatívny spočíva v rozbere obsahovej stránky textu, a to na rôznych úrovniach – od vysvetlenia zmyslu textu až po hlboké interpretácie. Všetky dokumenty sú potenciálne kvantifikovateľné. (Gavora 1999)

Postup obsahovej analýzy:

1. Prvým krokom je jasné vymedzenie problému a cieľa výskumu – definovanie univerza obsahu, textu.
2. V ďalšej etape sa univerzum člení do tzv. systémov kategórií, podľa ktorých sa budú údaje získané analýzou triediť.

Používajú sa 2 typy jednotiek:

- a) Významové (kvalitatívne) jednotky – elementy priradené do určitej kategórie, základnou jednotkou analýzy sú slová alebo symboly, témy alebo vety, mená.
- b) Výpočtové (kvantitatívne) jednotky – v našom prípade to budú koeficienty

Priradovanie čísel obsahovej analýzy:

1. Sčítat počty objektov po ich zaradení do príslušnej kategórie.
2. Zoradiť objekty do poradia podľa určeného kritéria.
3. Posúdenie objektu ako celku z hľadiska stupňa výskytu určitého znaku prostredníctvom posudzovacích škál.

Výskumná vzorka

Pri obsahovej analýze textov sa začína stanovením výskumnej vzorky. Uskutočňuje sa analogicky ako pri výbere výskumnej vzorky u osôb. Základný súbor textov totiž môže byť veľmi rozsiahly. Sú to všetky texty, na ktoré sa vzťahuje hypotéza. Podľa Průchu (1998, s.141-142), sme rozhodli analyzovať celkovú didaktickú vybavenosť troch učebníc z predmetu Manažment, ktoré predstavujú našu výskumnú vzorku:

- 1) Učebnica A: PAPULA, J., PAPULOVÁ, E. 1993. *Manažment pre obchodné akadémie*. Bratislava: SPN – Mladé letá s.r.o., 2003.120 s. ISBN 80-10-00217-8.
- 2) Učebnica B: PAPULOVÁ, E., KUČERA, P., TREFIL, P. 1999. *Hotelový a gastronomický manažment*. Bratislava: SPN- MEDIA Trade a spol. s.r.o., 1999. 167 s. ISBN 80-08-02721-5.

- 3) Učebnica C: SOJKA, L. 2007. *Základy manažmentu*. 1. vyd. Prešov: Prešovská univerzita, Fakulta manažmentu, 2007. 104 s. ISBN 978-80-8068-652-9.

Obsahová analýza didaktickej vybavenosti vybraných učebníc

Naša obsahová analýza didaktickej vybavenosti učebníc bude prebiehať na základe zisťovanie dichotómie - prítomnosti, resp. neprítomnosti vybraného ukazovateľa a jeho zaradenia do kategórie.

I. Aparát prezentácie učiva (E I):

A. verbálne komponenty

1. výkladový text - jednoduchý
2. výkladový text s prehľadom (prehľadné schémy, tabuľky aj k výkladu učiva)
3. zhrnutie učiva z celého ročníka
4. zhrnutie učiva pri ukončení témy (kapitol, lekcii)
5. zhrnutie učiva z predchádzajúceho ročníka
6. doplňujúce texty (dokumentačný materiál, citácie z odborných prameňov, štatistické tabuľky a pod.)
7. poznámky a vysvetlivky
8. popisy k obrázkom
9. slovníček z odborej terminologie, cudzích slov a pod. (s vysvetlením)

B. obrazové komponenty

1. umelecké ilustrácie
2. náučné ilustrácie (schematické kresby, modely a pod.)
3. fotografie
4. mapy, kartogramy, plány, grafy, diagramy a iné
5. farebná obrazová prezentácia učiva (využitie najmenej jednej farby odlišnej od farby bežného textu)
- 6.

Aparát prezentácie učiva	Učebnica A	Učebnica B	Učebnica C
Výkladový text jednoduchý	áno	áno	áno
Výkladový text s prehľadom	áno	áno	áno
Zhrnutie učiva z CR	nie	nie	nie
Zhrnutie učiva pri ukončení TC	áno	áno	nie
Zhrnutie učiva z PR	nie	nie	nie
Doplňujúce texty	áno	áno	nie
Poznámky a vysvetlivky	áno	nie	áno
Popisy k obrázkom	áno	áno	áno
Slovníček	nie	nie	nie
Umelecké ilustrácie	nie	nie	nie
Náučné ilustrácie	áno	áno	áno
Fotografie	nie	nie	nie

Mapy, plány, grafy a iné	áno	áno	áno
Farebná prezentácia učiva	nie	nie	nie

Tabuľka 1 - Hodnotenie aparátu prezentácie učiva
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Průchu (1998, s. 141-142)

Výpočet koeficientu aparátu prezentácie učiva $E I$:

$$E I_A - 8 / 14 = 0,57 \times 100 = 57 \%$$

$$E I_B - 7 / 14 = 0,50 \times 100 = 50 \%$$

$$E I_C - 6 / 14 = 0,42 \times 100 = 42 \%$$

II. Aparát riadiaci osvojenie si učiva ($E II$)

C. verbálne komponenty

1. predslov (úvod od predmetu, úvod do ročníka)
2. návod k práci s učebnicou (pre žiakov, alebo aj učiteľov)
3. celková stimulácia žiakov (podnety na zamyslenie, otázky a iné)
4. detailná stimulácia (podnety na zamyšlenie, otázky pred, alebo v priebehu lekcií)
5. odlišenie úrovní učiva (základné – rozširujúce, povinné – nepovinné a pod.)
6. otázky a úlohy za tematickým celkom (TC)
7. otázky a úlohy k celému ročníku (CR) - opakovanie
8. otázky a úlohy k predošlému ročníku (PR) - opakovanie
9. inštrukcie k úlohám komplexnejšieho charakteru (návody k pokusom, laboratórnym prácam, pozorovaniu a i.)
10. námety pre mimoškolskú činnosť s využitím učiva (aplikácia učiva v praxi)
11. explicitné vyjadrenie cieľov učenia pre žiakov
12. prostriedky, alebo inštrukcie potrebné pre sebahodnotenie žiakov (testy, otázky a pod.)
13. výsledky úloh a cvičení (správne riešenia, správne odpovede a pod.)
14. odkazy na iné zdroje informácií (bibliografia, odporúčaná literatúra a iné.)

D. obrazové komponenty

1. grafické symboly vyznačujúce určité časti textu (poučky, pravidlá, úlohy, cvičenia a iné.)
2. využitie odlišnej farby pre určité časti verbálneho textu
3. využitie odlišného písma (kurzíva, tučné písmo a iné) pre určité časti verbálneho textu
4. využitie prednej, alebo zadnej strany obálky na schémy/funkčné tabuľky.

Aparát riadiaci osvojenie si učiva- Obrazové komponenty	Učebnica A	Učebnica B	Učebnica C
Grafické symboly	áno	áno	áno
Využitie odlišnej farby	nie	nie	nie
Využitie odlišného písma	áno	áno	áno
Využitie obálky na schémy	nie	nie	nie

Tabuľka 2 - Hodnotenie aparátu riadiaceho osvojenie si učiva – Obrazové komponenty
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Průchu (1998, s. 141-142)

Aparát riadiaci osvojenie si učiva Verbálne komponenty	Učebnica A	Učebnica B	Učebnica C
Predslov	áno	nie	áno
Návod	nie	nie	nie
Celková stimulácia	áno	áno	nie
Detailná stimulácia	áno	nie	nie
Odlíšenie úrovní učiva	nie	nie	nie
Otázky a úlohy za TC	áno	áno	nie
Otázky a úlohy k CR	nie	nie	nie
Otázky a úlohy k PR	nie	nie	nie
Inštrukcie k úlohám	nie	nie	nie
Námety	nie	nie	nie
Vyjadrenie cieľov	nie	nie	nie
Sebahodnotenie žiakov	áno	áno	nie
Výsledky úloh a cvičení	nie	nie	nie
Odkazy na iné zdroje	áno	áno	áno

Tabuľka 3 - Hodnotenie aparátu riadiaceho osvojenie si učiva – Verbálne komponenty

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Průchu (1998, s. 141-142)

Výpočet koeficientu aparátu riadiaceho osvojenie si učiva *E II*:

$$E II_A - 8 / 18 = 0,44 \times 100 \% = 44\%$$

$$E II_B - 6 / 18 = 0,33 \times 100 \% = 33 \%$$

$$E II_C - 4 / 18 = 0,22 \times 100 = 22 \%$$

III. Aparát orientačný (*E III*)

E. verbálne komponenty

1. obsah učebnice
2. členenie učebnice na tematické celky, kapitoly, lekcie a iné
3. marginálie, záhlavie a iné
4. register (vecný, menný, zmiešaný)

Aparát orientačný	Učebnica A	Učebnica B	Učebnica C
Obsah učebnice	áno	áno	áno
Členenie učebnice na celky	áno	áno	áno
Marginálie, záhlavie	nie	nie	nie
Register	nie	nie	nie

Tabuľka 4 - Hodnotenie aparátu orientačného

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Průchu (1998, s. 141-142)

Výpočet koeficientu aparátu orientačného E_{III} :

$$E_{III_A} - 2 / 4 = 0,5 \times 100 = 50 \%$$

$$E_{III_B} - 2 / 4 = 0,5 \times 100 = 50 \%$$

$$E_{III_C} - 2 / 4 = 0,5 \times 100 = 50 \%$$

Výpočet koeficientu využitia verbálnych (E_v) a obrazových komponentov (E_o):

$$E_{A_v} - 14 / 27 = 0,51 \times 100 = 51 \%$$

$$E_{A_o} - 4 / 9 = 0,44 \times 100 = 44 \%$$

$$E_{B_v} - 13 / 27 = 0,48 \times 100 = 48 \%$$

$$E_{B_o} - 4 / 9 = 0,44 \times 100 = 44 \%$$

$$E_{C_v} - 8 / 27 = 0,29 \times 100 = 29 \%$$

$$E_{C_o} - 4 / 9 = 0,44 \times 100 = 44 \%$$

Celkový koeficient didaktickej vybavenosti učebníc E :

$$E_A - 18 / 36 = 0,50 \times 100 \% = 50 \%$$

$$E_B - 17 / 36 = 0,47 \times 100 \% = 47 \%$$

$$E_C - 12 / 36 = 0,33 \times 100 = 33 \%$$

Celkový prehľad výpočtov jednotlivých koeficientov	Učebnica A	Učebnica B	Učebnica C
Koeficient využitia aparátu prezentácie učiva (E_I)	57 %	50 %	42 %
Koeficient využitia aparátu riadiaceho osvojenie si učiva (E_{II})	44 %	33 %	22 %
Koeficient využitia aparátu orientačného (E_{III})	50 %	50 %	50 %
Koeficient využitia verbálnych komponentov (E_v)	51 %	48 %	29 %
Koeficient využitia obrazových komponentov (E_o)	44 %	44 %	44 %
Celkový koeficient didaktickej vybavenosti učebnice E:	50 %	47 %	33 %

Tabuľka 5 - Celkový prehľad výpočtov jednotlivých koeficientov

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Průchu (1998, s. 141-142)

Z tabuľky 5, ktorá sumarizuje prehľad výpočtu jednotlivých koeficientov didaktickej vybavenosti vybraných učebníc z predmetu Manažment pre Obchodnú (Učebnica A) a Hotelovú akadémiu (Učebnica B), môžeme vydedukovať nasledovné:

- Koeficient využitia aparátu prezentácie učiva **E I** sa na prvý pohľad javil vyšší pri učebnici B, no hĺbkovou analýzou sme zistili pravý opak.
- Najväčší rozdiel medzi učebnicami číselne vyjadruje koeficient využitia aparátu riadiaceho osvojenie si učiva **E II**, ktorý považujeme za najdôležitejší pri vyjadrovaní didaktickej vybavenosti učebnice.
- Koeficienty **E III** a **Eo** vykazujú identické hodnoty, oba však na hraničnej úrovni 50 %, alebo ešte nižšej.
- Celkový koeficient didaktickej vybavenosti učebnice **E** je vyšší o 3% pri učebnici A.

Hodnota koeficientu na úrovni 50 % predstavuje hraničnú hodnotu didaktickej vybavenosti učebnice a preto učebnicu B, na základe hodnoty koeficientu 47 % nemôžeme považovať za efektívne didakticky vybavenú. Napriek nižšej hodnote celkového koeficientu **E** učebnica B obsahuje prípadové štúdie z praxe, názorné ukážky, prehľadnejšie schémy a je obsahovo rozsiahlejšia ako učebnica A. Obidve učebnice pre stredné školy sú však už zastarané a bolo by potrebné ich inovovať v dôsledku kreatívnejšej a zaujímavejšej prezentácie učiva žiakovi. Najnižšou hodnotou celkového koeficientu vybavenosti učebnice disponuje vysokoškolská učebnica od Sojku (2007) na úrovni 33 %, čo ju klasifikuje ako didakticky nevybavenú. Vysokoškolská učebnica úplne prepadla pri hodnotení koeficientu využitia aparátu riadiaceho osvojenie si učiva, kde je úroveň využiteľnosti aparátu iba 22 %, čo nemôžeme považovať za dostatočné.

Na základe nami interpretovaných výsledkov môžeme prijať, alebo zamietnuť nami stanovené hypotézy:

H1: Predpokladáme nízku využiteľnosť jednotlivých štruktúrnych komponentov podieľajúcich sa na didaktickej vybavenosti nami analyzovaných učebníc z predmetu Manažment.

Výsledok: Na základe hraničných výsledkov výpočtu jednotlivých koeficientov didaktickej vybavenosti na, a pod úrovňou 50 %, môžeme hypotézu H1 prijať, pretože využiteľnosť jednotlivých štruktúrnych komponentov by bola vysoká v prípade, ak by sa pohybovala vo väčšine výpočtov jednotlivých štruktúrnych komponentov nad 50 % hranicou, čo v tomto prípade nie je možné tvrdiť.

H2: Predpokladáme existenciu dostatočnej didaktickej vybavenosti aktuálne využívaných učebníc z predmetu Manažment.

Výsledok: Na základe hraničných výsledkov výpočtov celkového koeficientu didaktickej vybavenosti učebnice na, a pod úrovňou 50 %, môžeme hypotézu H2 zamietnuť, pretože nato, aby sme mohli podľa Průchu (1998) považovať učebnicu za didakticky dostatočne vybavenú, musela by sa hodnota celkového koeficientu didaktickej vybavenosti **E** pohybovať nad 50 % hranicou.

H3: Predpokladáme existenciu rozdielnosti úrovne celkovej didaktickej vybavenosti nami analyzovaných učebníc z predmetu Manažment.

Výsledok: Celkový koeficient didaktickej vybavenosti E učebníc je rozdielny, na základe čoho môžeme H3 prijať. Hodnota koeficientu medzi učebnicami pre stredné školy sa líši iba rozdielom prítomnosti 1 komponentu. Najväčším rozdielom ovplyvňuje Koeficient využitia aparátu riadiaceho osvojenie si učiva (E II), kde môžeme bádať až 11 % podiel rozdielnosti v prospech Učebnice A.

Záver

Nami analyzovaná vysokoškolská učebnica C z predmetu Manažment sa v didaktickej vybavenosti umiestnila na poslednom mieste, dôsledkom čoho je averzia študentov vysokých škôl voči štúdiu knižných publikácií. Zostavovatelia vysokoškolských učebníc sú často garanti jednotlivých predmetov, na ktoré sa učebnica vzťahuje. Sú klasifikovaní ako vedecko-pedagogickí pracovníci, no aj na tomto príklade môžeme pozorovať, že u nich prevažuje viac vedecká stránka, ako pedagogická. V mnohých prípadoch zamestnanci vysokých škôl nemajú ukončené pedagogické vzdelanie pre stredné školy, alebo absolvované doplnkové pedagogické štúdium, čo sa premieta do všetkých zložiek ich pedagogického pôsobenia na škole. Na základe výsledkov našej analýzy vnímame ako veľký problém to, že študentovi vysokej školy sa dostáva do rúk učivo v menej vhodne spracovanej učebnicovej podobe, čoho dôsledkom (v spojení so stále rastúcim problémom čítania s porozumením) môže byť aj nezáujem, pasivita a frustrácia študentov pri študovaní (ale to môže byť predmetom iného výskumu). Je ale potrebné podotknúť, že problematika vysokoškolských učebníc je v odbornej teórii praxi nepomerne menej rozpracovaná ako problematika učebníc pre stredné a základné školy. Podľa Pillingovej (2011) po zistení negatívneho stavu je potrebné pri následnej zmene učebnice zaradiť do nej chýbajúce komponenty.

Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
doc. Ing. Viktória Ali Taha, PhD.

Použitá literatúra

1. BEISETZER, P. 2006. Inetraktívna učebnica ako didaktická pomôcka. In: *Učiteľ prírodovedných predmetov na začiatku 21. storočia*. Prešov: Prešovská univerzita, Fakulta humanitných a prírodných vied. ISBN 80-8068-462-6
2. GAVORA, P., 1999. *Úvod do metodológie pedagogického výskumu*. Bratislava: UK. ISBN 80-223-1342-4.
3. HYBALOVÁ, M. 2010. Obsahová analýza učebníc 1. stupňa ZŠ z pohľadu výskytu vlastných podstatných mien. In: *Slovo o slove*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-555-0201-4
4. PAPULA, J., PAPULOVÁ, E., 1993. *Manažment pre obchodné akadémie*. Bratislava: SPN – Mladé letá s.r.o., 120 s. ISBN 80-10-00217-8.
5. PAPULOVÁ, E., KUČERA, P., TREFIL, P., 1999. *Hotelový a gastronomický manažment*. Bratislava: SPN-MEDIA Trade a spol. s.r.o., 167 s. ISBN 80-08-02721-5.
6. PILLINGOVÁ, M., 2011. *Didaktická vybavenosť aktuálnych učebníc dejepisu pre stredné odborné školy na Slovensku, v ČR a v Maďarsku*. In: *MVEK Prešov*, s. 574-583. ISBN 978-80-555-0482-7.

7. PRŮCHA, J., 1998. *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média: Příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 150 s. ISBN 80-85931-49-4.
8. SADKER, M.P., SADKER, D.M., 1991. *Teachers, School and Society*. 2nd.ed. New York: McGraw-Hill. 1991.
9. SOJKA, L., 2007. *Základy manažmentu*. 1. vyd. Prešov: Prešovská univerzita, Fakulta manažmentu, 104 s. ISBN 978-80-8068-652-9.
10. ŠVEC, Š. a kol., 1998. *Metodológia vied o výchove*. Bratislava : IRIS, 303 s. ISBN 80-88778-73-5.
11. TUREK, I., 2010. *Didaktika*. Bratislava: IURA EDITION, 600 s. ISBN 978-80-8078-322-8.
12. ZELENDA, J. 2016. *Co je to vlastně učebnice?* [online]. [cit. 1. oktobra 2019]. Dostupné z: <https://perpetuum.cz/2016/06/co-je-to-vlastne-ucebnice/>